СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXII. | Число 109. | Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 10. мая, 1924. | VOL. XXXII. | No. 109. | Jersey City, N. J., Saturday, May 10, 1924. | THREE CENTS

Сенатор Лодж предкладає новий плян світового суду.

ВАШІНҐТОН, 8. мая. — Сенатор Лодж предложив нині в сенаті резолюцію, котра має в собі плян приступлення Злучених Держав до межидержавного суду, який має бути утворений в Газі без всякої злуки з Лігою Народів.

Суд мабуть опиратися на договори про подібні суди, вже заключені давнійше межи державами на конференціях в Газі.

Президент ще не заявлявся в справі сеї пропозиції, але прихильники таких судів уважають сей проект ще одною перешкодою більше на дорозі до здійснення ідеї межидержавного суду.

ЩЕ ОДНА ЖЕРТВА КАТАСТРОФИ В ҐВІЛІНҐУ.

Межи жертвами катастрофи в копальні вугля в Ґвілінґу, в Вест Верджінії, дня 28. квітня, погиб також Українець Микола Подоля, родом з Галичини, 35 літ віку, член Відділу Українського Народного Союза ч. 384. в Карнеґі, Па. Вступив він був до Союза в 1915. році до відділу ч. 229. в Скрентоні, Па.

ПРИСПІШУЮТЬ ПОДАТКОВИЙ ЗАКОН,

ВАШІНҐТОН, 8. мая. — Сенат починає приспішувати свою роботу над податковим законопроектом. Наради сенату над сею справою відбуваються день і ніч. Сподіються покінчити праці вже сими днями.

СЕНАТОРИ ПРОТИ КУЛИДЖА.

ВАШІНҐТОН, 8. мая. — Сенатори з обох партій виступали нині остро проти президента Кулиджа за те, що він хоче відложити закон про повне виключення японської іміґрації. Сенатори Бора та Робинсон говорили, що Кулидж вломлюєся в права конґресу. Один сенатор Рід боронив Кулиджа.

ПЕРЕДВИБОРЧІ КАМПАНІЇ.

НЮ ЙОРК, 8. мая. — Прихильники кандидатури нюйорського ґубернатора Смита кажуть, що число делеґатів, прихильних сій кандидатурі, росте, Самий Смит каже, що він не буде подавати публично, кілько делеґатів на конвенцію він зискав, як се робить головний кандидат републиканської партії, теперішний президент Кулидж.

Спекулянти, що беруть заклади на президіяльні вибори, кажуть, що люди закладаються на вибір Смита проти його вибору як 1 до 3 (за кождого доляра за вибором хочуть три на случай програної).

ГОРЯЧІ ДЕБАТИ НА ПЕРЕСЛУХАННЯХ ЗА ПИВО.

ВАШІНҐТОН, 8. мая. — Перед судовим комітетом палати послів велися далі дебати над зміною прогибіційного закона. Сим разом перед комітетом виступали люди, прихильні прогибіції а противні зміні сього закона в користь легкого пива й вина. Декотрі свідки говорили закиди проти нюйорського ґубернатора Смита, що він хоче повороту салюнів, але їх зараз спитали за докази, і вони їх не могли подати. Сварилися також за Андерсона, суперінтендента Антисалюнової Ліґи, що сидить в тюрмі за обман.

СЛІДСТВО В СПРАВІ СЛІДСТВА.

ВАШІНҐТОН, 8. мая. — Перед сенатовим комітетом, що робить розсліди над діяльностю бувшого прокуратора Догерті, станув один свідок зі стейту Монтани, котрий зізнав, що аґенти департаменту судівництв ата републиканського партійного комітету пробували підробити закиди проти сенатора Волша, що заслуживша коло роскриття діяльности Догерті.

КІЛЬКО КОШТУЮТЬ ВИБОРИ ДЕКОТРИХ СЕНАТОРІВ?

ВАШІНҐТОН, 8. мая. — Нині почалися перед верифікаційною комісією сенату переслухання в справі вибору сенатора Мейфілда, котрі, як кажуть, мали бути перекупні. Перший свідок, републиканець Беді, зізнав, що самий сенатор Мейфілд признався йому, що вибори коштували його 80,000 долярів.

ЗАМКНУЛИ СТАЙНЮ ЩЕ, ЗАКИМ КОНІ ВКРАДЕНО.

ВАШІНҐТОН, 8. мая. — Перед нафтовим комітетом сенату зізнали знатоки нафтових справ, що федеральний уряд не мав великої шкоди через арендованнє теренів приватним підприємцям, бо приватний визиск сих теренів здержано в час.

ВАЖНЕ ВІДКРИТТЯ В МЕДИЦИНІ.

НЮ ЙОРК, 8. мая. — Др. Лойд Фелтон, професор медицини на Гарвардськім університеті, оповіщує, що він винайшов лік на запаленнє легень („нюмонію").

Каже він, що лік уже перейшов через стадію проб та що вживанне його в шпиталях показало, що він зменчує смертельність від сеї тяжкої недуги на 25 до 50 процент (себто на одну четвертину до одної половини хорих).

Лікарство виглядає як білий кришталовий порошок. Виробляється його зі серума (з крови) коня.

БАНК ЗАМКНЕНО ЧЕРЕЗ КРАДІЖ 50,000 ДОЛЯРІВ.

НЮ ЙОРК, 8. мая. — Банк „Ферст Нешенел Бенк оф Белмор" під Ню Йорком замкнено через крадіж 50,000 долярів, якої мав допуститися там банковий касієр Вандеруф, котрий опісля зложив крадіж на рабітників банку.

ЗАКОН ПАВУТИНА?

НЮ ЙОРК, 8. мая. — Стейтовий прокуратор почав слідство над випущеннем з вязниці богатого нюйорського спекулянта Юлияна Рабінера. Його засуджено на вязницю трех літ, але випущено [illegible] по трех місяцях.

НІМЦІ НЕ ЗРЕЧУТЬСЯ АЛЬЗАЦІЇ.

Віска, що Німеччина назвала один із своїх ново-збудованих кораблів „Альзація", викликала велике невдоволення альзатської французької преси. М. и. сказано в ґазетах, що Німці, які перед війною жили в Штрасбурзі, оснували фонд і вже тоді збірали гроші для внутрішнього уладження згаданого корабля.

УКРАЇНСЬКИЙ СЕЛЯНИН НЕ ПРИПИНЯЄ БОРОТЬБИ.

Большевицька преса повідомляє, що за останній час зліквідовано на Україні цілий ряд повстанських відділів, або як большевики пишуть банд.

Зліквідований відділ Маслова, що оперував 5 років на границі Харківської та Полтавської губ.

Відділ Чорта в Глуховськім районі і відділи Деркача й Кожедуба, що займали довгі часи Боришпольський і Вишевський райони. Один відділ на початку сього року біля станції Боярка (20верств) від Київа, напав на залізничний потяг, забрав багаж з ваґонів і заховався в лісі.

ГРАБУЮТЬ УКРАЇНУ.

За минулий рік, як подають урядові повідомлення в російських ґазетах, до 20 грудня було зібрано 141 міліон пудів збіжа, до 5. січня — 149 міліонів пудів і т. д.

Весь збір збіжа на Україні дав в останньому році по большевицьким звідомленням, 755 міліонів пудів. Виходить з осени минулого року до весни перейшло до московських рук шляхом податку, тоб-то задурно одна пята всіх жнив на Україні.

Решту скупили за півдурно закупочні орґанізації під час осінньої „збіжевої компанії".

Ограбована таким чином праця українського селянина, вже йому не повернеться.

ЗАНАВІСА СОРОМУ.

В Туреччині помало в усіх ділянках помало вводять західну моду. В ґазеті „Ле Ґольоа" читаємо: „На трамваях і на кораблях у Царгороді турецькі жінки мусять бути відділені від чоловіків занавісою. Тепер кемалістична влада видала розпорядок, що цю заслону мається усунити. То викликало у старих Турків і ганум (Туркинь) спротив, який відбився і в турецькому парляменті. Один посол заінтерпелював міністра про цю справу. Міністер внутрішних справ відповів, що цей розпорядок видано на предложення шефа санітарної служби в Царгороді. Додав, що хоч заслони відкинуто, всетаки є зарезервовані окремішні місця для турецьких жінок. Дискусія над цією справою закінчилася таким викликом одного посла: „Хай нас Бог боронить, щоби гляділи на скидання заслони сорому!"

ШКОЛИ З СУЛТАНСЬКИХ ПАЛАТ.

Турецьке міністерство фінансів покликало скарбника бувшого турецького султана з Царгорода до Анґори. Має з ним полагодити справу, що зробити з покинутими султанськими палатами. Є тих палат двацять. Мається їх перемінити у школи і [illegible]

АВСТРІЙСЬКА ПЛАТНЯ ДЛЯ ЧЕСЬКОГО ПОЕТА МАХАРА.

Чеський поет Махар, теперішній ґенеральний інспектор чесько-словацької армії був перед переворотом через 50 літ урядником віденського „Боденкредітанштальт". Як такий, має право до емеретури від цього товариства. Австрійці, котрі держаться точно букви закона, відіслали недавно платню для свого пенсіонованого урядовця. Платня ця в австрійських коронах виносить тисячі, але перечислена на чеські корони дає всього лише 44 сотики місячно. Так, як бачимо, Австрійці обезпечили ґенерального інспектора чеської армії Махара, колиб він припадково мусів покинути своє дотеперішнє становище.

КОНФЛІКТ МІЖ РОБІТНИКАМИ А „РОБІТНИЧОЮ ВЛАДОЮ".

З Харкова повідомляють про масові суперечки між робітниками Донецького басейну і совєцькою адміністрацією.

Суперечки починаються на економічній підставі, але кінчаються політичними домаганнями. Вплив робітничих комітетів упав. Шахтярі переводять нові вибори Комітетів, не питаючи професійних союзів. Через задержку виплат богато копальняних робітників покинуло копальні.

ЯКОЮ СМЕРТЮ ВМІРАЛИ СУЛТАНИ.

Детронізований каліф був 37-мий з суверенів, котрі на протязі шість і пів століття держали владу. Коли поділимо 650 через 37 одержимо як пересічний час володіння поодинокого каліфа 17 і пів року. Чотирох султанів убито підчас виконування їх функцій, один умер у неволі, один на полі битви, сімох позбавлено влади; з цих один був божевільний а один ідіот

АВТОРИ В ОБОРОНІ СВОЇХ ПРАВ ПРИ ПЕРЕДАВАННЮ РАДІО-СТАЦІЯМИ.

В Берліні відбулась конференція товариства драматичних авторів і композиторів. Розглядали справу оборони авторського права у відношенню до репродукції їх творів при помочі радіо. М. и. поставлено внесення, яке домагається, щоби ще заки даний твір передаватиметься при помочі радіо, — застерегчи авторські права і то так, що про те мається негайно повідомити театральні дирекції. Мається при цьому звернути їх увагу, що в разі передавання творів за посередництвом радія, авторам прислугують ці самі права, як колиб їх виставлялося в театрі.

103-ЛІТНЯ ДІКЕНСОВА ПРИЯТЕЛЬКА.

Недавно святкувала в Льондоні 103-літні уродини міс Елізабет Андервуд Нісл. Вона добре звісна й була особисто заприязнена м. и. з Дізрейле, Дікенсом і Тенісоном. Дуже її шанували Дікенс і Тенісон за її незвичайний талант декламування й читання. Вони говорили, що ніхто не знав так гарно відчитувати їх твори і зацікавлювати ними публику, як міс Андервуд. Ще сьогодня бабуся здорова і жвава а може на память цитувати цілого Гамлета. З нагоди уродин міс Андервуд відвідало її богато визначних людей англійської суспільности.

УКРАЇНСЬКА РЕАЛЬНА ГІМНАЗІЯ В ПРАЗІ.

Українські матуральні курси при Українському Громадському Комітеті в Празі будуть перетворені в українську реальну ґімназію при У. Г. К., з огляду на утворення при них низчих кляс по програму середніх шкіл.

Німецькі комуністи хотять викликати в Німеччині револьту

БЕРЛІН, 8. мая. — Німецькі комуністи зачали голосити в Німеччині явну револьту проти теперішних порядків в Німеччині.

Вони набрались духа по своєму успіху при парляментарних виборах в Рурщині і з приводу другого успіху через проголошенне загального майнерського страйку в Рурщині, до якого виступило 300,000 робітників.

Тепер німецькі комуністи взивають до револьти в цілій Німеччині і заявляються за проголошенням „диктатури пролетаріяту".

Одначе Німці сеї пропаґанди не трактують занадто поважно.

ПУАНКАРЕ ЖДЕ НА НІМЕЧЧИНУ.

ПАРИЖ, 8. мая. — Премієр Пуанкаре повідомив премієра Мекданелда, що він тепер не хоче вести дальших переговорів у справі пляну Доса і Рурщини, а ждати-ме як до сеї справи поставиться Німеччина.

ЗАПОВІДАЮТЬ ПОБІДУ ПРЕМІЄРА ПУАНКАРЕ.

ЛОНДОН, 8. мая. — В тутешніх політичних кругах заповідають, що при парляментарних виборах сеї неділі у Франції премієр Пуанкаре осягне побіду і далі продовжати-ме свою дотеперішню політику.

ХОТЯТЬ ВИМІНЮВАТИ ВІРНИХ.

БЕЛФАСТ, столиця Олстеру (північно Ірляндії), 8. мая. — Премієр Олстеру Крейґ пропонує Ірляндії, щоб на границі виміняли вірних для вирівнання границь. Олстерці віддадуть Ірляндії католиків, а Ірляндці віддали-б Олстерови протестантів.

РОСІЯ КУПУЄ ПОЛЕВІ ШПИТАЛІ.

ПАРИЖ, 8. мая. — Сюди наспіли вісти з Берліна, що російський Червоний Хрест замовив там богато матеріялів для полевих шпиталів.

Кажуть, що се приготовання до війни з Румунією за Бесарабію.

ЗРИВАЄ ПЕРЕГОВОРИ З БОЛЬШЕВИКАМИ.

ГАҐА, столиця Голяндії, 8. мая. — Голяндсько-російські переговори у Відні розбились і голяндська делеґація вернулась домів.

СПІР ЗА ПРЕСТОЛ.

ПАРИЖ, 8. мая. — Кирило Романов заявив, що не зрікається російського престола в користь Миколи Миколаевича.

ЦЄПЛЯК В РИМІ.

РИМ, 8. мая. — Сьогодня приїхав сюди римсько-католицький архиепископ з Росії, котрого большевики освободили. Він буде на послуханню у папи римського.

ЗАПОВІДАЮТЬ НЕВДАЧУ ПЕРЕГОВОРІВ.

ЛОНДОН, 8. мая. — В тутешніх політичних кругах заповідають, що анґлійсько-російські переговори у справі обнови договорів розібються ізза опору большевицької делеґації щодо признання російських довгів.

МИКОЛА МИКОЛАЄВИЧ ЗАЧИНАЄ ВІЙНУ НА СИБІРІ.

ПЕКІНҐ, столиця Китаю, 7. мая. — З Манджурії повідомляють, що там і на російській Сибірі ґенерал Семйонов збирає нову армію, з якою виправиться проти большевиків.

Се робить він за почином і за гроші Миколи Миколаевича, котрий кандидує на російський престол.

ҐЕНЕРАЛЬНИЙ СПАДКОЄМЕЦЬ СТІНЕСА.

БЕРЛІН, 22. квітня. — Ґуґо Стіннес призначив у свому завіщанню ґенеральним спадкоємцем цілого свого маєтку свою жінку Клер Стіннес. В особистому складі управ його підприємств та головної дирекції цілої фірми не мають зайти ніякі зміни. Одночасно з оголошенням головних постанов Стіннесового завіщання у німецьких ґазетах появилися сензаційні ревеляції, які доказують, що Стіннес помер серед великої фінансової скрути, борючись за готівку для безупинного ведення усіх своїх величезних підприємств.

ЛАТВІЯ НЕ БОЇТЬСЯ ШПІОНІВ.

ВІДЕНЬ, 21. квітня. — Латвійський уряд обнизив оплати за пашпортові візa за приїзд до краю і виїзд з нього до одної третини дотеперішних цін, так що віза до Латвії коштує тепер всього два доляри. Латвія маленька країна втиснена між Польщу і Совєтський Союз, але не лякається масового напливу „небажаних елементів", але не рокується з тими „санаційними" постулятами, які Польщі кажуть не обнижувати а підвисшувати пашпортові оплати в кількадесять разів.

ПОЛЯКИ НА ЛИТВІ.

ЛЬВІВ, 20. квітня. — Урядова литовська телеґрафічна аґенція звідомляє про інтерпеляцію в конвенському соймі відносно переслідування Поляків на Литві. При теперішних обставинах, коли Польща угнітає Литовців на Виленщині і грозить Литві збройним виступом, щоби здобути доступ до Мемеля, то цілию інтерпеляції ю очевидне бажанне замаскувати дійсне положенне і відвернути увагу від варварського способу поступування на окупованій Литві.

БОЖЕВІЛЛЄ ВДОВИ ПО АРХИКН. РУДОЛЬФІ.

ВІДЕНЬ, 22. квітня. — Ґрафиня Стефанія Льоняй, яка в першому подружю була жінкою единого сина Франца Йосифа І., Рудольфа, і по його самогубстві вийшла за мадярського ґрафа, зраджує признаки божевілля. Вона має тепер 60 літ. Вона терпить на галюцинації і то виключно з молодих своїх літ. Особливо привиджується їй постійно трагедія Рудольфа в Маєрлінгу.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і загранцею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЖИДІВСЬКА РЕПУБЛИКА НА УКРАЇНІ.

Вістник Селоспілки (виходить у Празі) пише:

В останні часи телеграфні агентства та ріжні часописи доносять відомости про намір московського большевицького уряду утворити на півдні України „Жидівську Радянську Республику". В склад цієї республики згідно проекту Радянського Уряду, мала увійти Херсонщина з українським портом на Чорному морі — Одесою, південна частина Катеринославщини і вся Таврія, тоб то найкращий хлібний район України зо всіма портами на Чорному морі. Справою жидівської республики поважно зацікавились широкі жидівські кола як в Европі, так і в Америці. З приводу сього орґанізуються комітети та відбуваються зїзди жидівства, а в Берліні створено обеднуючий комітет, яким керують еміґраційні кола.

Створення жидівської республики принесло-б українському народові, який становить більшість над Чорним морем, ще одну нову політичну і національну неволю, відкриває приплив жидівського капіталу і тим самим економічне поневолення українського народу, відрізує Україну від Чорного моря, тоб то від безпосередніх зносин з цілим світом.

Таким чином навіть ціла Україна віддається в економічну а частину і в політичну залежність від цієї республики, бо всі шляхи до моря і порти будуть в її руках. Це ще один доказ, наскільки теперішня окупаційна влада на Україні є ворожою до українського народу і є його гнобителькою.

ЗАБОРОНЕНИЙ ШЕВЧЕНКО.

Львівське Діло у виданню з 19. м. м. пише:

Перед нами лист дирекції поліції у Львові (ч. 945/24 ст. 1694 з 12. с. м.) до виділу „Сокола IV." у відповідь на зголошенне виділом Шевченківського концерту. Дирекція поліції застеріглась у тому листі проти деклямації поеми „Суботів" і віршика „Лічу в неволі дні і ночі", роблючи залежним від скреслення з програми тих деклямацій свій дозвіл на уладження концерту. Під отим клясичним розпорядком підписаний радник поліції Кучевський, а референтом даної справи др. Рудек.

* * *

Недавно подавали ми за українськими старокраєвими ґазетами, що польський прокуратор заборонив друкувати псальм царя Давида у переспіві Шевченка.

Тепер приходить вістка зі Львова, що тамошня польська поліція забороняє на Шевченківському концерті деклямувати поезії Шевченка, а саме: Суботів і Лічу в неволі.

Колись була тільки одна царська влада в Росії, що забороняла деякі твори Шевченка.

Тепер до компанії небіжці царській Росії приманджала так звана „польська република", а їй у такихсамих заборонах на твори Шевченка подала руку російська большевицька влада.

Значить, небіжка царська Росія дістала ще двох союзників проти Шевченка — шляхотсько-вшехпольську Польщу і большевицьку Росію.

Та се кампанія трох „живих трупів", які остаточно нічого не вдіють своєю лебединою піснею силі Шевченкового слова на Україні.

СЛІДОМ ЗА ГАРНИМ ПРИМІРОЖ.

Добре слово, а ще більше добре діло не проходить ніколи безслідно. От зачалася трохи інтензивнійша акція за народним податком і деякі відділи У. Н. Союза відізвалися на це добрим словом та поперли ще і з матеріяльного боку. За ними йдуть тепер другі.

На днях переслав предсідатель 26. відділу в Темс, В. Ва., Гриць Маґун до Обеднання титулом податку 36 дол., 10 дол. для Стефана Федака, а 7 дол. на політичних вязнів, разом 53 доляри.

Зложили: по 3. дол.: Григорій Маґун, Григорій Солоденько, Микита Маґун, Василь Піпа, Михайло Піпа, Василь Бусько, Іван Борис, Іван Парколаб, Василь Дрогомірецький, Йосиф Петрина, Юрій Дрогомірецький, Іван Маґун. — На політичних вязнів: Григорій Солоденько 3 дол., а по 2 дол.: Юрій Дрогомірецький і Іван Маґун. — Для Стефана Федака: Григорій Солоденько 3 дол., Василь Піпа 2 дол., по 1. дол.: Григорій Маґун, Михайло Піпа, Микита Маґун, Іван Парколаб і Василь Бусько.

ДР. ПАВЛО РОРБАХ ПРО ЗМІНЕНЕ ПОЛОЖЕННЄ В ЕВРОПІ ТА УКРАЇНСЬКУ СПРАВУ.

(Перебіг думок його відчиту, виголошеного в Ню Йорку дня 8. мая.)

Франція а Анґлія.

Найголовнійшим осередним політичним чинником у Европі без розуміння, котрого не можна розуміти положення в Европі, є ворожнеча межи Анґлією та Францією. Ся ворожнеча має свої жерела в тому, що Франція хоче використовувати свою побіду над Німеччиною на те, щоби її перемінити в звичайного раба, який має давати Франції всяке добро за пів дармо. Анґлія, котра конкурує з Францією в торговли, не може пристати на поневоленне Німеччини не так з людяних, як зі самозрозумілих себелюбних причин: коли Франція буде держати Німеччину як свого раба, то французькі товари, вироблені з німецького зеліза при помочи німецького вугля та німецької робочої сили, будуть дешевші, як анґлійські товари; Анґлія не буде могла конкурувати (суперничати) з Францією. Ось чому Анґлія підносить тепер протест проти поневолення Німеччини Францією. Вона хоче визволити Німеччину з французького рабства, щоби освободити себе з переваги французької конкуренції.

Рік тому назад а нині.

Рік тому назад, коли Франція почала свій наїзд німецької землі, коли вона заняла Рурщину, відношенне межи Анґлією а Францією було таке саме, як нині. Однак, тоді Анґлія не могла більше зробити проти Франції, як протестувати голими словами, бо Анґлія була супроти Франції дуже слаба. Франція мала тоді до пять тисяч аероплянів, які кождої хвилі могли напасти на Лондон, столицю Анґлії, серце анґлійського промислу, торговлі, банкирства, словом, всеї народньої господарки, та знищити її. Анґлія, котра тоді мала всего до шість сот аероплянів, була гейби зовсім безборонна супроти противника, яких вісім разів сильнійшого.

Якраз під сим оглядом відношенне Анґлії до Франції за послідний рік змінилося. Анґлійський уряд, свідомий слабости свого краю, став будувати щораз більше літаків, і нині воздушна сила Анґлії дорівнює вже Франції. Анґлія вже не боїться Франції. Вона вже може богато твердше виступати проти ароґантської політики Франції та богато доспішнійше заступатися за Німеччину. Небезпека для Анґлії зі сторони Франції перейшла, а рівночасно полекшати мусіло положенне Німеччини.

Очевидно Анґлія почала наперед старатися о визволенне Рурщини. Вона зажадала відкликання німецьких військ та урядників знад Руру, віддання сього краю назад під німецьку владу, а богацтва околиці для вжитку німецького промислу. Та доконати сього вона сама не могла. Анґлія мала силу здержати французькі дальші кроки проти Німеччини, але вона не мала досить сили, сама заставити Францію відкликати те, що вона вже зробила. Для сього треба її було союзників.

Америка а Европа.

Сим союзником мали бути Злучені Держави. Колиб Злучені Держави зрозуміли, що французька політика панування над Европою шкодить не лишень Німеччині та Анґлії, але й Америці, колиб Злучені Держави пізнали, що коштом американської помочи в війні Франція хоче висисати кров з цілої Европи та не пускати там навіть Америку робити бизнес вести торговлю, обміноватися товарами, тоді можна би сподіватися, що Америка станула би з Анґлією, а проти Франції. Рік тому назад, однак, здавалося, що симпатії Американців до Франції такі великі, що про се Америку не так скоро дасться переконати. Та від сього часу зайшли факти, які показують на протверезіння серед Американців.

Сим фактом є рапорт американської комісії Доса, комісії, котра мала встановити, яке военне відшкодованне має платити Німеччина. Правда, комісія Доса постановила що Німеччина має заплатити високе відшкодованне, але всетаки таке, яке вона може заплатити. До того вона має платити лекшими ратами, а не тяжкими. Франція має покинути Рурщину, віддати майни, зелізо, маєтки назад в німецькі руки, щоби вони були в силі платити военне відшкодованне.

Сей плян подобався вже мало не всім европейським урядам. Його й приняли Німці, як се видно з послідних виборів у Німеччині, де перейшли в більшостю люди, які заявляються за приняттем сих умов. Америка, очевидно, стоїть за приняттем проекту своєї комісії. Досі лишень Франція не заявилася за проектом. Що вона не вдоволена сим проектом, про се нема й мови. А все таки вона відай буде таки примушена його приняти. Примушена буде публичною опінією світа.

Обтяті пазурі.

До приняття рапорту Доса примусить Францію також її тяжке фінасове положення. Тяжке воно тому, бо Франція сподівалася величезних военних відшкодовань, а сих, сподіваних велитенських сум дістати не зможе.

Перший наслідок приняття проекту ґенерала Доса буде те, що Франція не буде могти удержувати такої великої армії, як вона держала досі. Вона буде примушена зменчити її на половину, обтяти з 800,000 на яких 400,000 мужа. Тим самим вона не буде могти вічно грозити Анґлії, Німеччині та другим краям.

З другого боку потерплять також її союзники, котрим Франція позичає гроший на удержанне армій, зоруженне їх, яким вона дає ґенералів і офіцирів. Без французьких гроший будуть мусіти зменчити свої армії Польща, Чехословаччина, Романія та Югославія.

Україна й Німеччина.

З ослабленнем Польщі, Ромунії та Чехословаччини мусить полекшати тим народам, що терплять від панування Франції та французьких союзників у Европі.

З ослабленнем Ромунії мусить полекшати тим 850,000 Українців, що їх загарбала Ромунія в Бесарабії та Буковині. Мусить полекшати сьому пів міліонови Українців, та понад тром міліонам Німців, що їх забрала Чехословаччина. Наконець, мусить скріпнути сила відпору 8 міліонів Українців, трох міліонів Німців, міліонів Білорусинів і Литовців, що їх загарбала силоміць Польща.

В той спосіб наслідки перемінення европейської ситуації однаково важні та далекосяглі для Німеччини, як і для України.

Европа й Росія.

Лишається ще один політичний чинник у Европі: Росія. На нього дехто покладає великі надії. В середній Европі ще й досі думають про Росію як про одну, велику, неділиму державу. Там мало хто знає те, що можна було бачити й чути від Українців ще в 1918 році, коли вони говорили Німцям, переїзджаючи через Україну: [illegible] українські селяни не хочуть від російського царя, не хочуть, не хочуть. Поволи, однак, і се люди зрозуміють, як від Росії Польщі відорветься східна Україна та злучиться зі західною Україною, відорваною від Польщі.

Надії на Росію безосновні ще й тому, бо російські большевики стараються далі вести централістичну політику російських царів, хоча се їм далеко менче вдається, як російським царям, і чим далі, то менче вдається. До Німеччини приїзджають тепер люди з Росії й України, і вони однаково Німці, Росіяни, як і Українці, росповідають, що положенне на Україні наскрізь змінилося. Свідомість національна Українців нині далеко більша, як вона була навіть в 1917 та 1918 році. Українці примусили большевицький уряд числитися з українським національним рухом та уступати крок за кроком в судівництві, адміністрації, школі, літературі, науці, торговлі. Нині по українськи говорять не лишень у судах та школах, але навіть на вулиці міст Полтави тай Харкова. Український язик розвивається як язик урядовий цілого самосвідомого народа. Він залляв усе від Збруча по Дон.

Рахують люди на Росію як на велику военну силу. Тимчасом після докладних звітів німецьких урядових аґентів російська армія активна не має більше війска здібного до війни, як 60,000 мужа. Се сила за мала, щоби виходити до боротьби з чужими державами. Вона ледво чи вистарчить, щоби вдержати большевицький уряд на случай повстання населення.

Предсказанне будучности.

Колиб важитися на предсказуванне будучности, то кождому, що знає добре положенне в Европі, західній, середній та східній, воно мусить представлятися так, що за кілька-кільканайцять літ мусить повстати на сході ціла українська народна самостійна република. Ще краще повторити слова гр. Марґоліна, сказані ним в Киеві підчас німецької окупації України. На запит д-ра Рорбаха, поставлений про тяжке положенне, викликане окупацією „Ну, що буде з Україною?", сей відповів:

„Ну, що має бути з Україною? Нічого не буде з Україною. Буде Україна".

ЧЕСЬКА ПРЕСА

Прага — центр середньої Европи. — Богацтва чеської преси. — Якість і кількість періодиків.

Недалеко від нас Золота Прага, а ми відрізані від неї так, як від перегородженого новим „китайським" муром Києва. Від Києва вітяті ми політичною острокільчатою межою, а від Праги митною та пашпортовою барієрою. Довідатися про те, що діється в Празі, у нас важче, як про життя і події далекого і чужого нам Парижа. Переїхати до Праги не пускають відмовою пашпорту; а коли вже хто й одержав би цей „довуд особисти", то переміна польських марок на чеські корони так коштовна, що треба мати їх міліярди. А хто з нас нині розпоряджає хотьби міліярдами марок? Тому треба вдоволитися праськими часописами! Але чи богато їх найдемо у Львові, коли одно число „Народніх Лістів" коштує в Празі 90 сотиків, а місячна передплата за границю виносить 40 кч., себто 10,600.000 мп.? Або чи богато у нас найдеться охочих до читання чеської преси, навіть і при сякімтакім знанню чеської мови? А шкода! Багато з наших старших політичних і суспільних діячів з привички до дошки вичитують ще й до нині б. наддунайську габсбурську трибуну „Нає Фрає Прессе". Але чи оплачується страта часу й енерґії? З розвалом наддунайської двоєдиної держави „Нає фр. Пр." втратила розгін і ділову вартість. Вона стала тільки відгомоном подій, що відбуваються поза місцем її появи, [illegible] Віднем [illegible] реністся до колишньої столиці Перемишлідів, до надвелтавської „Золотої" Праги. І тут тепер бється живчик середущої Европи, тут витворюється нове огнище европейської культури, тут назріває нова ера слявянських взаємин. Тому сюди належить звертатися за вістями, тут шукати вияснення подій.

І чеська столиця є свідома цього. Тому старається йти на стрічу цьому завданню, в першій мірі через свою пресу.

Чеська праська преса належить до найкраще поставлених денникарських лав в Европі. Чутка є вона як барометер, рухлива, метка, всесторонно фахово обсаджена й політично зорґанізована.

По перше — враження її незвичайно велика скількість і обемистість. Прага має 10 чеських щоденників від 8—16 сторінкових, з яких деякі виходять у ранніх і вечірніх виданнях. Телеґрафи й телефони стоять у послугах тих щоденників без перерви в день і в ночі; тому кожне число її повне найновійших вістей з цілого світа. Крім цього вражає кожного читача велике число кореспондентів з ріжних великих міст і в републиці і за границею. Тому заграничні відсти у Празі не мають характеру „казьонного" тих держав, звідки походять. Найкраще це видно нпр. на вістях, що приходять з Польщі, з Варшави, чи зі Львова. Приходить вістка подана польською аґентурою ПАТ-ом, а за ним надлітає ціла стаття від власного кореспондента, що освітлює справу з иншої точки погляду. Чехи стараються як найкраще інформувати своїх про заграничні події, а заграницю знов про чеські внутрішні справи. З тією метою видають також у себе інформативні часописи на німецькій, французькій і анґлійській мові, в яких працюють найкращі публіцистичні й наукові сили та розсилають їх по всіх закутках земської кулі, для інформації про Чехів, їх державу, їх культурну й господарську працю. А тими щоденниками є „Праґер Прессе" ранішне і вечірне видання (4. рік), французька „Gazette de Prague, journal d' Europe centrale", що виходить вже 5. рік і анґлійський „Ді Дженерал Юропін Обзервер", літопис політики і торговлі, 2. рік видання. гарно ілюстрований памятками чеської культури. Крім цього виходить ще тижневик в мові есперанто. Для Мадярів на Словаччині і Закарпатті видається „Праґаі Мадяр Гірляп" (Праські мадярські вісти). Москалі-еміґранти видають повінь своїх журналів, а Українці-еміґранти відомий журнал „Нова Україна" під редакцією В. Винниченка й М. Шаповала.

Усі праські часописи мають менше-більше однаковий постійний поділ рубик; огляд справ і подій в самій Чехословаччині, опісля в Югославії, Румунії, Угорщині, Польщі, Австрії, Прибалтійських державах, з Совітської Росії, а вкінці хроніки инших справ. Дуже інтересні є стовпці п. н. „З културніго живота" й огляд европейського господарства. Попри це щоденники майже в кожнім числі мають фейлєтони на наукові й літературні теми.

Кожне число для себе є енциклопедією. Тому праська преса заслугує, щоби на неї власне звернути більшу увагу. Тим більше ми, Українці, про котрих усі чеські щоденники багато пишуть та радо містять статті і дописи про українські справи як політичні так і культурні. Нинішна праська чеська преса нагадує нам 40 і 50-ті роки XIX ст. живих, світлих і успіхів повних звязків наших 1848-х р. з чеськими великими будителями того часу.

* * *

Коли мається на увазі загальну скількість чесько-словацької періодичної преси у відродженій Чесько-словацькій державі, то подамо її за статистикою з кінця 1921 р.*) З кінцем 1921 р. було в цілій Чехословаччині 43 щоденники і 45 два або три рази в тижні виходячих часописів, в Америці 13 щоденників і 97 тижневиків. Загальне число періодичних друків в чеськословацькій мові в цілій републиці виносило 1565. Німецьких періотичних друків у Чехословаччині виходило 502, мадярських 78, українських і російських 16, польських 9, французьких 4, анґлійських 5, румунських 2, сербських 1, італійських 1 і 3 есперантських. Політичних тижневиків начислено в цілій републиці 289. З инших голузей слід згадати, що в Чехословаччині виходить 321 чеських промислово-торговельних орґанів, 29 народньо-економічних, 134 правничих і адміністраційних, 7 історичних і археольоґічних, 7 фільольоґічних, 82 белетристичних, 32 для молоді, 47 педаґоґічних, 76 медичних і для публичної гиґієни, 9 артистичних, 8 музичних, 17 театральних, 8 військових, 82 етичних і реліґійних, 73 фахово-господарських і т. д. В 1923 р. очевидно число періодичних чеських видань збільшилося.

Перед війною в 1913 р. мали Чехи і Словаки загалом 1436 періодичних часописів, з того 34 щоденників. А всіх Чехів і Словаків в 1921 р. було 8,759.000. А кілько нас є під Польщею і кілько ми української періодичної преси удержуємо?

(„Діло".) С. Ш.

*) Адольф Черни і В. Дреслер: „Чехословацька Република, короткий начерк політичного, економічного й культурного життя" 1923.

КОЛИСКОВА

Ближче головоньку... Час уже, Спи!
Завтра ми підем у двох у степи.
Пташка співає там, пчілка гуде,
Батечко рідний, далекий нас жде.

Сядемо в полі ми в трьох на межі...
Батечку рідний! Нам все роскажи,
Чом ти так довго в дорозі баривсь,
Чом ти так в чистім степу закуривсь?

Спи, моя зірко, пушинко легка,
Дам я й сьогодні тобі молока.
Знову тече в грудях моїх...
Пий моя пташко, тобі се не гріх.

О, полилось, потекло по щоці...
Пий, се малина в моїм молоці,
Це я вишневого соку влила,
Щоб моя зірка рожева була.

Сил не стає... ось де лихо — біда...
З ким же лишишся ти, квітко бліда?
Як же без мене ти будеш рости,
Хто тебе стане у люде вести?

В кого ти заснеш на теплім плечі,
Хто тебе вкриє рядном у ночі?
Цить, я на муки тебе не віддам,
В лісі не кину голодним вовкам!

Разом ми будемо... Радісно спи...
Завтра ми підем у двох у степи...
Пташка співає там, пчілка гуде,
Батечко рідний далекий нас жде.

14. V 1922. О. Олесь.

В ОБОРОНІ ПРАВДИ

—o—

Хвальна Редакціє:—

В ч. 61. „Свободи" з дня 14. березня, 1924, в рубриці „Дописі" під заголовком: „З переживань Укр. Гал. Армії на Вел. Україні з 1919—1920. р.", Василь Гереч, б. підстаршина державної жандармерії У. Г. А., навів відносно моєї особи декілька неправдивих тверджень, які годиться в інтересі правди спростувати.

Неправдою є, буцімто я дня 5. квітня, 1920, з декількома меньшими помічними старшинами стояв на чолі нововоскресшої Української Републики в центрі большевиків. Натомісць правдою є, що я згаданого дня, виконуючи приказ моєї зверхної команди, якому я, яко жовнір, був обовязаний повинуватись, із підчиненим мені відділом та іншими частинами Ч. У. Г. А. перервав зелізнодорожний шлях біля стації Затище та обсадив сю стацію, щоб не перепустити большевицьких транспортів. Район, що в йому лежить стація Затише, находився тоді під обсадою частин ЧУГА. (Червоної Української Галицької Армії) і більших большевицьких частин там не було. Зараз першої днини обсада стації Затише розоружила ешалон червоної кінноти, що їжав з Одеси на фронт. Се удалось вельми легко, бо дотичні червоні кіннотчики були переважно Українці, а їх командант помагав при розоружуванню. Часть тих кіннотчиків разом з командантом прилучилась до „повстання". Крім того арештовано кількох большевицьких комісарів та членів Ч. К., що їхали поїздом. Взагалі цілий сей „переворот" відбувся без вистрілу, а твердження автора дописі, що вже в першім дні повстання Затиської України були жертви в життю так галицьких як і большевицьких жовнірів, не відповідає дійсности.

Слідуючого дня сполудня тасама команда, що від неї я одержав перший приказ, наказала зліквідувати „повстання" та „щезнути". На мою заяву, що я, як командант, не смію оставити моїх підчинених на поталу большевикам, особа, що займала тоді визначне становище у тій частині Ч. У. Г. А., заручила мені своїм словом, що в такому випадку моїм підчиненим з боку большевиків рішучо нічого не станеться, а навпаки добро України вимагає, щоби я негайно все зліквідував. Бачучи, що я й мої люди стали жертвою безсовісних одиниць, я дав себе переконати і опустив стацію, передавши післанцем мому заступникови, пор. М. Р. приказ, зліквідувати „повстання" та відійти з відділом до Х., де находилась наша зверхна команда.

Ся команда перевела для формальности коротке слідство та признавши всіх, що брали участь у „повстанню", невинними, приділила їх до запасного коша, де вони повнили службу аж до загального повстання частин Ч. У. Г. А. проти большевиків. До такого поладнання справи причинилося в значній мірі й те, що ніхто з розоружених червоноармійців ані арештованих комісарів і чекістів не потерпів ніякого лиха. З уваги на те, твердження п. Ґерича, немов то я звинув своє командування, не повідомляючи нікого, і зник без сліду, полишаючи військо на поталу большевикам, є також позбавлене всякої підстави.

Назви дотичної команди як також імен осіб не подаю ізза зрозумілих причин.

Що т. зв. повстання в Затишу не було якимось спорадичним вибухом, але проявом настроїв, які тоді панували у всіх частинах Ч. У. Г. А., доказує й се, що небавом відтак всі три наші бриґади учинили тесаме.

Крім виказаного неправдивого і тенденційного представлення поодиноких подій в болку п. Ґерича вже сам тон його дописі (вискази: Затишка Українська Республика, отаман військ Затишкої України і т. п.) вказують наглядно на те, що метою автора сеї дописі не було зясувати безсторонно саму подію, тільки оклеветати мою особу. За тим промовляє ще й це, що п. Ґерич за час свого дворічного побуту в українських таборах в Ч. С. Р. разом зі мною, мав не тільки нагоду але також обовязок видвигнути перед покликаними чинниками свої обвинувачення проти мене. Одначе він уважав відповіднійшим відложити се аж до свого виїзду за океан, де він сидячи „за углом", знає, що я не можу як слід на його клевету зареаґувати.

Навпаки, п. Ґерич вчасі свого побуту тут удавав прихильника [illegible] доказує долучений відпис його листа, який разом з його дописю у „Свободі" дає вірний образ його характеру.

Прохаючи о ласкаве поміщення отсього спростовання у найблищому числі Вашого шановного часопису, пересилаю Вашій хвальній Редакції стрілецький привіт й пишусь з правдивою пошаною

Др. Іван Козак,
сотник У. Г. А.

Йозефів, 18. квітня, 1924.

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з данним оголошеннем, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенне одно слово числити 2 цт коли таке оголошенне має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Ся постанова входить в життя 1. грудня б. р. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адмістрації „Свободи" 5-6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не слохоть пристосоватися і придержуватися поданим правил, не можуть [illegible]

З ЗАКОМАРКІВ ПОЛЬСЬКОГО „ФАШИЗМУ"

—o—

В Кракові підчас слідства в справі одного з вломів слідчі органи попали припадково на сліди справників минулорічних динамітових замахів. На стриху при вул. Кохановского 25, найшла поліція ляболаторію бомб, а в сусіднім домі при вул. А. Ґрабовського склад амуніції тайної фашистівської організації. На цім стриху, в ляболаторії бомб найдено підчас ревізії велику скількість вибухового матеріялу. Стрих цей винаймав адвокат Абламовіч. В його помешканню найдено печатку ССС., рапорти і инші докази, що він стояв на чолі вшехпольської терористичної орґанізації. Арештовано його і спільників. Адв. Абл. є відомою в Кракові людиною. В близькім відношенню до нього стояв президент окружного суду і прокуратор Созаньскі. „Щойно тепер завдяки припадкові, пише „Напшуд" виявилося, що вшехпольська орґанізація підкинула бомби під дім ректора Натансона, під льокаль жидівського робітничого товариства і до дому видавництва „Нового Дзенніка". Вшехпольська преса після цих замахів писала, що в Кракові бомби кидають... Жиди, соціялісти, „ґерманофіли" і т. д., а у Львові (під українські інституції!)... Українці.

Про Абламовіча подає „Напшуд", що в падолистових днях м. р. підчас страйків у Кракові він явився до ґен. Чікеля з пропозицією висадити у воздух робітничий дім. Ця оферта щойно тепер вийшла на денне світло.

В звязку зі справою Абламовіча арештовано около 10 осіб. Львівський „Век нови" пише, що поліція старається справу затушувати.

СТАРОКРАЄВІ ПОСМЕРТНІ ВІСТИ

О. Микола Лепкий, радник епископської консисторії, емеритований ґімназіяльний катехит, член основатель Народнього Дому в Коломиї, член многих українських товариств, проживши 82 літ, помер дня 2. квітня 1924 в Коломиї. Похорон тлінних останків відбувся 5. квітня 1924.

З покійником зійшла у могилу небуденна постать, яка для нашого відродження приклала немалу працю. Родився 1842 року в Куликові, де його батько був управителем народньої школи. В домі своїх родичів научився любити своє рідне, свій Нарід, свою віру і ту любов затримав до своєї смерти. Ґімназію кінчив у ОО. Василіян в Бучачи, а теольоґію і фільософію у Львові. По скінченню університету учив в ґімназії в Бережанах, звідки 1867 року був іменований першим постійним греко-католицьким катехитом при польській ґімназії в Коломиї. Сам слабого здоровля, вічно з хустинкою коло уст, точний на мінуту, приятель і оборонець молоді, поверх 30 літ учив і провадив молодь вщіплюючи у неї любов і посвяту за свій Нарід. Мав рідкий дар прикованя до себе людей. Талант покійного і його вдача викликували до нього безоглядну пошану. Він відзначався небуденою спосібністю, вірою, добротою, уміркуванням, зеднування людей, а передусім чистотою обичаїв. Виховав покоління. Дав чи не найвизначнійших робітників на всіх ділянках діяльности для свого народу. Його хата завсіди стояла отвором для його учеників, а багато з них завдячує йому теперішню свою екзистенцію. Та з часом та робота не подобалась імущим власть і коли покійник вислужив своїх 30 літ служби, тодішний інспектор „Янцьо" Левицький приневолив його податись на емеритуру. Покійник, бачучи злидні нашої молоді, заложив з другими бурсу св О. Михаїла. Що та бурс азначила — хай скажуть ті, що мали у неї приють, опіку, і всещире серце та раду катехита. Бурса та дала також нашому народови багато працьовників. Покійний з бл. п. Григорієм Кульчицьким, Альбіном Блонським, проф. Теофілем Грушкевичем у 80-их роках уладив першу покутську виставу на площі теперішнього „Народнього Дому". Потім разом з ними набув ту площу під Народній Дім і при підмозі громадянства ця бл. п. о. Йосафата Кобринського закладав угольний камінь під двоповерхову будівлю Народнього Дому. Нiщо його не зражувало, працював, писав, переконував і Народній Дім станув під дахом, та гордість Українців у Коломиї і цілому Покуттю. Він перший заложив чит. „Просвіти", „Гуцульську Січ" і др. і не було ні одної ділянки нашого життя, де не працював і не дав своєї лепти.

902 р. втратив [illegible] дружину Клементину з Темницьких, перед тим брата бл. п. о. Сильвестра-Марка Мураву, а потім доньку Ростиславу, зам. Алексевич. Лишив пятеро дітей: Наталку, учительку народніх шкіл в Коломиї, Антона, повітового суддю, (який за української влади був повітовим комісарем в Косові, котрого теперішня влада досі до служби не приняла). Олександру, зам. за Богданом Лепким, Володимира, учителя ґімназії в Коломиї і Евгенію зам. за д-ром Романом Перфецьким.

Радів нашим відродженням, тішився своєю державою, журився теперішним лихоліттям, а найбільше боліла його нагінка на нашу молодь зі сторони таки наших педагогів.

Покійник плакав іще на смертному ложі, говорячи, що молодь треба любити, треба по батьківськи справляти її промахи, треба пригорнути її і від [illegible] Умер праведник не діждавши ліпшої долі.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

НАРОДНІЙ ПОДАТОК
(Вплачений до Обєднання в квітни).

1) Джерзи Сіті, Н. Дж. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270 У. Н. Союза, переслав Вас. Гіль......17.25
Зложили: по 50 цнт.: Гук Семко, Турчинський М., Осьмідовський Яків, Сай Яків, Микетка Василь, Світлицький Петро, Цвик Григ., Підгорецька Ксеня, Бусько Анд., Вайчишин Стефан, Гоїк Василь, Томко Струж, Кірат Йосиф, Ева Панас, Маланяк Василь, Станіславишин Іван; по 75 цнт.: Грубець Іван, Лоєвич Йосиф; по 25 цнт.: Яцків Олекса, Василь Гіль, Світлик Андрій, Бучок Григ., Жарський Василь, Бобовник Ів., Рубіновач Андрій, Гуменюк Гр., Сайчук Семко, Кіцей Стеф., Кулич Левко, Баран Мих., Жарський Йос., Жарський Іван, Пігура Микола, Тенюх Антін, Сайчук Мих., Колісник Онуфрій, Струж Роман, Дорош Данило, Заяць Микола, Салюк Йос., Василюк Ізидор, Кот Стефан, Мищь Іван, Захарейчук Доця, Кшачковська Тятя, Ярош Ант., Терлишевська Юлія, Корнило Андрій, Петро Магура.

2) Скрентон, Па. о. Мирон Залітач (за 1924)......12.00

3) Вилкзбери, Па. о. Михайло Паздрій......6.00

4) Филаделфія, Па. Від. 144 Провидіння, пер. Е. Якубович......6.25
Зложили: Василь Матолич і Андрій Джмелик по 3.00; Тродор Кольонський 25 цнт.

5) Йонкерс, Н. Й. Бр. св. Андрея, від. 19 У. Н. Союза, переслав о. Сполітакевич......8.00
Зложили по 25 цнт.: Юстина Банович, Варвара Цюрик, Андрій Дошна, Клим Дзюбай, Ат. Дубянський, Семен Фецко, Петро Федак, Т. Гаврильчак, Юрій Ямбра, Андрій Корінь, Іванна Ковальчик, Е. Клап, Теодор Морох, Стефан Олівр, Анна Обух, Теод. Павчак, Теодор Русинко, Стефан Радко, Семен Стасяк, Іван Спяк, Петро Слота, Онемин Тутко, Кіндрат Урбан, Назар Васічко, Й. Збоян, Марія Обух, Марія Лукас, К. Заремба, Мих. Цепаний, Ол. Терків, Іванна Трембач, Петро Момот.

6) Елизабет, Н. Дж. о. Александер Павляк......5.00

7) Филаделфія, Па. Від 144 Провидіння, зложив Дм. Остяк......3.00

8) Йонкерс, Н. Й. Тов. Подільська Січ, від. 8 У. Н. Союза......3.00
Переслав Василь Мандзій. Зложили: Григ. Скробач 75 цнт.; Василь Мандзій 50 цнт.; по 25 ц.: Бартко Гадунь, Тимко Кренца, Петро Пилипко, Василь Чолій, Онуфрій Бобій, Григорій Скробач, Іван Песик.

9) Сиракюз, Н. Й. о. сов. Лев Левицький (за 1924)......12.00

10) Мікізрак, Па. Бр. св. Володимира, від. 91 У. Н. С., переслав Андрій Гальчак......13.75
Зложили: Іван Кіналь 5.00; по 1.00: Григорій Баран, Олекса Косяк, Іван Танюк, Іван Вишатицкий; по 75 цнт.: Павліш Волод., Михайлишин Іван; по 50 цнт.: Салончак Стефан, Вознічак Юрій, Гальчак Ан., Микола Рудавський, Ліба Дмитро; по 25 ц.: Козак Стефан, Сидір Дмитро, Яніцький Дмитро.

11) Мінеаполис, Мінн. Від Укр. Громади, переслав Микола Грубрин......7.50
Зложили: по 1.00: Микола Грубрин, Олекса Пилатюк, Іван Коцюба; по 50 цнт.: Петро Бутрин, Йосиф Литвин, Онуфрій Шабатура, Петро Гайва, Петро Кулиняк, Антін Продай, Петро Андрущак; по 25 цнт.: Василь Рефцьо, Павло Федорців, Петро Вонс, Іван Олійник.

12) Плейнфілд, Н. Дж. Стеф. Шипка (1924)......3.00

13) Густон, Тексас. Переслав М. Балабан......8.00
Зложили: Мих. Балабан 5.00; Гр. Пиндус і Д. Куріца по 2.00; П. Барабаш 50 цнт.; М. Куріца і Марія Балабан по 25 цнт.

14) Бруклин, Н. Й. Бр. св. Димитрія, від: 32 Провидіння, переслав Григ. Бурбуляк......5.50
Зложили: по 1.00: о. Володимир Лотович, Роман Кузьма, Теодор Карплюк; по 50 цнт.: Семен Шиш, Михайло Заверуха, Дмитро Тихий, Іван Дупак, Гр. Бурбуляк.

15) Мекдонелд, Па. 3 віча на боєвий фонд, пер. Н. Гулик......27.00

16) Елизабет, Н. Дж. Тов. Запорожська Січ, від. 3 У. Н. С., переслав Олекса Нагірний......10.00
Зложили: Голубець Мих. 2.25; Матвійка Микола 2.75; по 75 ц.: Нагірний Олекса, Кіша Стефан, по 50 цнт.: Антін Світлик, Пітюськ Іван, Світич Василь, Барна Іван, Пирза Іван, Мазурик Антін, Тхір Ант., Томарчук Григ.

17) Ірі, Па. Бр. св. Петра і Павла, переслав В. Гаврилів......1.75
Зложили: В. Гаврилів 50 цнт.; по 25 цнт.: Н. Гаврилів, В. Томс, Т. Сатишур, Й. Вітковський, В. Юрчан.

18) Филаделфія, Па. Бр. св. Володимира, від. 105 У. Н. С. в Найстаун, пер. С. Слободян......40.45
Зложили: Бр. св. Володимира 10.00; по 5.00: Микола Росолович, Іван Стебельський; по 3.00: Павло Чорний, Кознарський Михайло, Штаня Григорій; по 2.00: Кознарський Іван; Теленчак Л. 1.50; Баран Олекса 1.20; по 1.00: Слободян Стефан, Шагала Кирило, Котила Пєтро, Багнюк Л., Савчинський Семен; Мицяк Дм. 90 цнт.; по 50 цнт.: Слободзян Теодор, Кознарський Павло, Лопатюк Стефан, Мартин Юрко, Наливайко Теодор.

19) Джерзи Сіті, Н. Дж. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270 У. Н. С., переслав Василь Гіль......14.75
Зложили: Потоцюк Іван (Поляк) 75 цнт.; по 50 цнт.: Гук Юрко, Кострицький Мих., Ленчук Семко, Мисяк Семко, Панас Томко, Бузик Роман, Дума Левко, Васько Іван, Панас Левко, Баран Евдоким, Гриник Семко, Гріца Ст., Ярош Антін, Мазур Андрій, Кухар Олекса; по 25 цнт.: Жарський Василь, Гіль Василь, Бобовник Іван, Рубінович Андрій, Гуменюк Григорій, Сайчук Семко, Жарський Іван, Сай Яків, Пігура Никола, Тенюх Антін, Сайчук Михайло, Дюшка Григорій, Струж Роман, Дорош Данько, Теміль Григорій, Салюк Йосиф, Кощ Стефан, Мищь Іван, Кіраш Йос., Захарейчук Доця, Кшачковська Тятяна, Терлишевська Юлія, Корнило Андрій, Магура Тимко.

20) Бруклин, Н. Й. о. Володимир Лотович......5.00

21) Ню Йорк, Н. Й. Евген Гапкевич......3.00

22) Спрінг Велей, Н. Й. Укр. Тов. Просвіта, пер. Іван Брега......2.75
Зложили по 25 цнт.: П. Бандура, І. Брега, К. Ілків, А. Кашинський, К. Роговський, Й. Терпиливець, С. Чавус, Д. Гнинлишин, І. Кріл, П. Мирдяк, І. Порбалюк.

23) Гартфорд, Конн. Переслав Павло Курко......2.50
Зложили: по 1.00: А. Маслоха і П. Курко; О. Курко 50 цнт.

24) Джерзи Сіті, Н. Дж. Андрій Мельник 3.00 на чар. податок і 2.00 на боєвий фонд, переслав Г. Павлик......5.00

25) Ембрідж, Па. о. Іван Ортинський......5.00

26) Ст. Клер, Па. о. Ярослав Скроцький......10.00

РАЗОМ $244.73

ЯК ТО В ПАРИЖУ „ВДРУГЕ" ПОКАРАЛИ СМЕРТЮ „ОРЛЕАНСЬКУ ДІВЧИНУ"

Сталося нечуване чудо. Париж наче збожеволів. Тільки й що про це чудо говорять на вулицях, по шинках і базарах уже цілі тижні. Співають побожні пісні в честь дівчини-геройки з Вокулєр, а сиплять проклонами на Англійців. Із усіх частей міста йдуть на горбок Сан Гілєр. Зайняли цілу площу перед старою Готицькою церквою св. Геновефи, патронки Парижа. Я потім усі біжуть, тиснуться до шинку „Під чорним лебедем", що проти церкви. Шинок облягає вже велика товпа народа.

У цьому маломіщанському шинку задержуються звичайно мужики, як ідуть на торг до міста. А вечером засідають тут при склянці купці, грають у кости. Тепер тут замешкала воскресша освободителька Франції. В день Стрітення Господнього 1463-го року, за володіння короля Людвика XI. показалась у перве мешканцям Парижа. Ось у середньому вікні на першому поверсі зявилася якась жінка. Зодіта неохайно, на-цію обдерта, на бліде лице спливає волосся. Видно, що божевільна. Пронизуючо, виразно проноситься її голос уличну. У руці в неї величезний, заржавілий меч.

— Благородний народе Парижа! — говорить вона. — Перед тобою стоїть Жанна д'Арк, діва, яку нікчемні зрадники проголосили померлою, щоби забрати собі нагороду й честь, яка їй належиться. Приходжу з Англії. Там мене держали в неволі тридцятьдва роки. Один моряк із Руен, який пізнав мене на вулиці Довера, змилосердився і взяв мене на свій корабель. Висадив мене на суші на побережжу Норманді. Щойно в Парижі довідалася я про смерть мого пана-короля і що на престолі засів його син. Ось тепер приходжу до вас, щоби зажадати нагороди за мою службу і терпіння. Та не приходжу в окруженні лицарів і воїнів як колись, коли то я повна молодечих сил спішила до ровів Орлеану й Компієну. Нині приходжу в супроводі моїх терпінь і нужди, які я мусіла перетерпіти за мого короля і мою батьківщину. Хто під Орлеаном і в ровах Компієну боровся при мойому боці, пізнає мене. Ось тут меч, що вам промостив шлях до побіди, ось прапор, що я його держала в Реймському соборі в день коронування мого короля Карла VII. Горожани Парижа, не думайте, що я хочу шукати в Люврі короля Людвика, щоби жадати нагороди золотом. Навіщо мені скарби, якими я все погорджувала? Та я вже стара, воєнні труди й терпіння в полоні подвоїли тягар моїх літ. Хочу вмерти як воїн і хочу просити у короля жовнірську могилу. Самітна й покинута стоїть у Сан Дені труна героя Дю Гесеклина — біля нього хочу спочати, щоби ми обоє злучились у смерти, ми що протягом пятьдесяти літ освободили французьку землю від Англійців!"

Така промова осягнула свою ціль Люде в середньовічних часах вірили в забобони й чуда. Сивоволосі старці, що за Карла VII. боролися проти Англійців, вірили також, що то є ...лишня Орлеанська дівчина. Могло ій бути тепер яких 60 літ, хоч волосся було сиве, то все ще таки пізнати можна було колишній чорний ії ...еїлир. І голову держала перехилену на ліво, як колись Жанна д'Арк.

Лискавкою поширилась вістка про поворот Жанни д'Арк із англійського полону. Студенти Сорбони покинули викладові салі, гостинниці опустіли, базарі таксамо. Старий і молодий, багатий і убогий, спішив побачити воскресшу геройку. Це що діялося в ці весняні дні 1463. р., подобало на величезну процесію. „Ремісники, жовніри, міщани, жінки, діти і старці натискали стрункам" — каже Гільом Фремен, ігумен Сан Ем... пієн. Він із вікна гаядів на те, що діялося. Коли лише вона показалася товпі народу у вікні „Чорного лебедя", пронеслась голос із тисячі грудей одушевленої товпи: „Хай живе король! Смерть Англійцям! Хай живе дівчина!". Ігумен боявся, що це одушевлення товпи переміниться в заворушення, тому велів дзвонити на тривогу, зачинив брами ігуменства й зоружив людей.

Поліція, як лише дізналася про все, поробила приготовання; університет, консисторія (капітула) Нотр Дам і управа купецтва взивали парламент, щоби зробив кінець цій ганьбі, щоби нарід підбурювала до поважних заворушень якась божевільна або дурисвітка.

Месір Мішель де Гокур, прево Парижа, вирушив на чолі сторожі і 150 стрільців із Бастилі до університету, щоби привернути порядок. Від Сорбони аж до монастиря св. Геновефи поуставляв вартових, що недопускали цікавих. Потім окружив „Чорного лебедя" й арештував мниму орлеанську діву. Відвели її до вязниці Гран Шатле в супроводі непроглядної товпи народа. Потім прево явився у короля Людвика XI. за дальшими приказами. Людвик XI. понурий деспот і ворог людей, жадав безоглядного, негайного процесу, заки ще вістка про появу „орлеанської діви" не поширилась на провінцію і на цілий край, щоби не збільшилось число прихильників мнимої Жанни д'Арк.

Французький нарід, а передусім дрібнота, довго не хотіли вірити, що Орлеанська дівчина згинула в полуміни на кострі. Мешканці Руен, що були наочними свідками спалення геройки, говорили, що орлеанська дівчина переобразилась на кострі в білу голубку й вилетіла до неба з посеред полуміни. Инші взагалі не хотіли вірити в мученичу смерть дівчини. Казали, що замісць неї спалено на кострі соломяного страхопуда, а справжня геройка живе в безпечному місці. Такі чутки поширювались по цілому краю. Ширились легенди. Появились обманщиці, що зробили на цьому добрий бизнес. Так пять літ по спаленню Жанни д'Арк, зявилась (1436 р.) в околицях Мецу якась Д'Армоаз, яка рафіновано відгравала ролю Жанни д'Арк. На ній пізнались. Кілька літ пізніще инша авантуриника Тереса Могель шлялась по краю з прихильниками. При звуках дзвонів вїшла до Орлеану. Тут нарід витав її одушевлено. Була така певна себе, що навіть зважилася йти до Парижа. Та тут люди були вже не такі легковірні. Професори Сорбони, які вже й передше не хотіли признати, що прихильні були для справжньої Жанни д'Арк, казали дурисвітку арештувати і народови виставити на позорище. Відпустили її під загрозою шибениці, колиб ще раз зважилася на таку штуку. Що з нею сталося, невідомо.

Та теперішня „Жанна д'Арк" була зовсім инша. Вона твердо вірила в свое післанництво. Спокійна й покірна станула перед суддями, на всі питання відповідала з дивною незломною рішучістю й достоїнством. На питання предсідника, чому відтрає ролю Жанни д'Арк, коли тамта вже давно згинула на кострі, відповіла загадочна жінка зі сльозами в очах: „Я малаб бути брехачкою й дурисвіткою, тому що ви не хочете вірити доказам, які даю на правдивість моїх слів. Погляньте на мою шию, гляньте ось на цю рану, яку мені завдали в битві біля Пате, а тут на стегні побачите загоїну по рані, яку я одержала в окопах біля Компієну. На мою долю, яка мені судилась у небі, заклинаю вас, що я дійсно є орлеанська дівчина".

І тепер оповіла романдичну, авантюрничу пригоду про це, як дивно вертається: Архиепископ Кошон (один із найстрогійших і найзавзятіших противників і суддя Орлеанської дівчини) день перед спаленням Жанни посперечався дуже з англійським інквізитором Томою Рековом. Кошон закидав брехню своїм противникам. Щоби пімститися за те, постановив Реков вирвати полонену з ворогам. Вятрував в...язницю в ночі і переодягнену за моряка казав перевезти її до Англії. Замісць неї спалено одну злочинницю, що саме була в шпиталі в Руен. Обманство вдалося. Тимчасом викрадену Орлеанську дівчину держали замкнену в замку під іменем Дженні божевільної. По смерти Рекова, Жанна була вільна від обітниці. Її пустили на волю і ось вона вернула до Франції.

Обвинувачена боронилася так просто-невимушено, говорила так певно, що зєднала собі серця суддів, хоч неправдоподібним виглядала її природа. Месір Евстах де Грабо, королівський повновласник, похитував невдоволено головою. Судді станули перед загадкою. І дійсно обвинувачена мала теж загоєні рани на тих місцях, як говорила. Рані — по всій правдоподібности — мусіли походити з ударення й уколення оружем. Чи дійсно мало би бути сталося чудо, й щаслива в Бога дівчина уйшла смерти на стосі.

Та ось присутні заметушились. Перед суддів виступив месір Мач де Гінсабе сенатор із Керсі. Він пізнав обвинувачену й заявив, що то Жанна Дель Еспін, вдова по гарбареві з Руен, яка збожеволіла по смерти свого чоловіка.

Так скінчилася розправа. На основі цього зізнання судді мусіли видати присуд. Але й тепер не дала переконати себе обвинувачена. „Я Жанна д'Арк — заявляла вона дальше вперто — нішо иншого не можу сказати, хай воно і коштує мое життя!"

Всіми голосами присуджено Жанну Дель Еспін на смерть на огні. Вона спокійно вислухала присуд. Потім звернулася до присутних і говорила спокійним голосом: „То з первовіку було мені призначено, що маю вмерти в полуміннях на кострі. Та коли всемогучий Бог хоче виявити мені таку почесть, що я вмерла як мучениця, то я волїла би инших катів, як мовзвласних земляків, для яких я стільки зробила. Та хай славиться імя Його!"

Гордо, в супроводі посіпак, пійшла назад до тюрми. І коли побачила полумінь, не злякалася. З якимсь фанатизмом ступала Жанна дель Еспін 14. липня 1463. р. на костир. І згинула без стону, як її геройська попередниця, справжня Жанна д'Арк. Духовник Сорбони Жак де Гурі останні хвилі засудженої на смерть провів у її келії, готовачи її на смерть. Незломна віра цієї жінки і в обличу смерти, зробила велике вражіння на сповідника. Коли славний історик Людвика XI., Филип де Комінс, спитав пізніще сповідника, чи засуджена дійсно є ошуканкою, аббе відповів: „Це знає лише один Бог. Та вірте, сьогодня не засудили би Жанну дель Еспін знову на смерть в огні, колиб знову зявилася. На жаль моє становище як священика й сповідника не позволяє мені говорити більше".

Як на ділі було — це остане загадкою історії. Та хоч би божевільна Жанна дель Еспін була дурисвіткою, то як нещаслива бажевільна померла в добрій вірі, що вона славна Жанна д'Арк. Строге середновічне судівництво засудило божевільну на смерть, новітне, сучасне нам присудило би її до дому божевільних. Історія мала так менше одну трагічну, хоч і романтичну падію.